

BAHADIR ŞAH

Ahmednagar ve Devletâbâd'da
hüküm süren Nizamşâhiler hânedanının
onuncu hükümdarı
(bk. NİZAMŞÂHİLER).

BAHADIR ŞAH I

(بهادر شاه)

Ebü Nasr Kutbüddîn
Muhammed Muazzam Şâh Âlem
Bahâdır Şâh b. Evrengzîb
(ö. 1124/1712)

**Bâbürlü hükümdarı
(1707-1712).**

14 Ekim 1643'te Dekken'e bağlı Burhânpûr'da doğdu. Babası Bâbürlü Hükümdarı Evrengzîb, annesi ise Râcâ Râcû'nun kızı Rahmetünnisâ Nevâb-Baî'dir. Babası eğitimiyle yakından ilgilendi. Çeşitli ilim dallarında bilgi edindi ve özellikle harp sanatını öğrendi. Bu arada Kur'ân-ı Kerîm'i de ezberledi.

Küçük yaşta devlet işlerinde önemli görevler alan Bahadır Şah, 1663'ten itibaren Bîcâpûr Krallığı'na karşı düzenlenen sefere katıldı. Bu arada kardeşi Ekber'in Ecmîr civarında çıkardığı isyanın bastırılmasına yardım etti. 1683'te Goa üzerine yürüdü. Daha sonra emrindeki ordu ile Konkan'daki Maratalar ve Golkonda ülkesine yapılan seferlere katıldı (1685-1686). Fakat bu sırada Golkonda Kutubşâhî Hükümdarı Ebû'l-Hasan ile gizlice iş birliği yapmasından şüphelenilerek oğulları Muizzüddin ve Azîmüşşan'la birlikte hapse atıldı (4 Mart 1687).

Yedi yıl sonra serbest bırakılan Bahadır Şah Agra valiliğine (sübedâr) getirildi. 1699'da Kâbil valisi tayin edildi ve babasının ölümüne kadar bu görevde kaldı. Babasının 22 Mart 1707'de ölümü üzerine hemen Bâbürlü tahtı için harekete geçti. Babası ölümünden önce Bahadır Şah'ı veliaht tayin etmiş, kardeşlerinden Muhammed Âzam'ı Malva, Guccerât ve Kuzey Dekken, Kâm Bahş'ı da Bîcâpûr ve Haydarâbâd valiliğine getirerek ağabeyleri Bahadır Şah'a tâbi olmalarını istemişti. Ancak Evrengzîb'in ölümü üzerine her biri hükümdarlığını ilân etti. Bahadır Şah Âzam Şah'a mektup yazarak babasının vasiyetini hatırlattı ve tahtta hak iddia etmekten vazgeçmesini istedi. Fakat Âzam Şah bu sözlere öfkelenerek kardeşinin üzerine yürüdü. İki kardeş Agra'nın güneyinde Sarây-ı Câcev denilen yerde karşı kar-

şıya geldi. Yapılan savaşta Âzam Şah yendi ve oğlu Bîdâr Baht ile birlikte savaş meydanında öldürüldü (18 Haziran 1707).

Bahadır Şah'ın hükümdarlığının ilk yılları karışıklık içinde geçti. Nitekim Racpûtlar'a karşı sefere hazırlandığı sırada diğer kardeşi Kâm Bahş'ın isyanı üzerine bu seferden vazgeçerek onunla savaşmak zorunda kaldı. 13 Ocak 1709'da Haydarâbâd yakınlarında meydana gelen savaşta kardeşi Kâm Bahş yaralı olarak esir alındı ve bir süre sonra öldü, ordusu da dağıldı.

Kardeşlerini bertaraf ettikten sonra Racpûtlar, Maratalar ve Sihler'le uğraştı. Racpûtlar babası Evrengzîb zamanında hiçbir olaya karışmamışlardı. Fakat onun ölümü ve taht kavgalarının başlaması üzerine derhal isyana teşebbüs ettiler. Bunun üzerine oğlu Azîmüşşan ile kumandanlarından Mün'im Han'ı gönderip bu isyanı bastırdı. Racpûtlar daha sonra haraç tesbiti için gönderilen kâdilkudâta karşı yeniden isyan ettiler ve Ecmîr Kalesi mustahfızını öldürdüler. Bahadır Şah süratle üzerlerine yürüyünce yine af dilediler.

Maratalar da Evrengzîb döneminde iyice sindirilmiş oldukları için ses çıkaramıyorlardı. Taht kavgaları sırasında Maharashtra'ya yerleşmek üzere izin istediler. Zülfikar Han'ın tavsiyesiyle Maratalar'dan Şivâcî'nin torunu Şâhû, Kokan'a mansabdâr* tayin edildi. Ancak bu büyük bir hata oldu ve giderek güçlenen Maratalar müslümanlara ait birçok yeri işgal ederek ayaklandılar.

Bahadır Şah'ın en uzun seferi, Sihler'in lideri Bendâ'ya karşı tertip edileniydi. Sihler'in son gurusu (dinî lider) Govind Singh, Bahadır Şah devrinde Bâbürlü ordusunda mansabdar olarak görev almış ve taht kavgaları sırasında da onu desteklemişti. Govind Singh'in fanatik bir Afgan tarafından öldürülmesi (1708) üzerine ona halef olan Bendâ, Pencap'ta kendisinin Govind Singh olduğunu ve yeniden dünyaya geldiğini ilân ederek etrafına büyük bir kütleyi toplamayı başardı. Delhi'nin 25 mil kuzeyindeki Sonapat'ta kazandığı başarıdan cesaret alarak Hindistan'ın kuzeyinde hâkimiyet kurmak için 40.000 kişiyle yola çıktı. Sadhaura ve Sirhind'i işgal edip bütün müslümanları öldürdü. Bunun üzerine Bahadır Şah bizzat sefere çıktı. Sihler 4 Aralık 1710'da Sadhaura'yı boşaltıp müstahkem Lohgarh şehrine çekildiler. Bahadır Şah Lohgarh'ı ele geçirdiyse de Bendâ'yı yakalayamadı. Ocak 1711'de

Sirhind'i de zapteden Bahadır Şah daha sonra Lahor'a döndü ve 20 Muharrem 1124'te (28 Şubat 1712) orada öldü. Ölümü üzerine dört oğlu Muizzüddin Cihandar Şah, Azîmüşşan, Refîüşşan ve Cihan Şah arasında taht mücadelesi başladı; sonunda Muizzüddin Cihandar Şah Bâbürlü tahtına geçmeyi başardı.

Bahadır Şah yaklaşık beş yıl süren saltanatı döneminde devletin bütünlüğünü korumayı büyük ölçüde başarmış ve hâkimiyet sahasını Kâbil'den Dekken'in en uzak noktalarına kadar genişletmiştir. Onun ölümünden sonra taht kavgaları, iç isyanlar ve dışarıdan yapılan müdahaleler sonucunda Bâbürlü Devleti tam bir karışıklık içine düşmüştür. Bahadır Şah âdil, merhametli, cesur, cömert ve nazik bir hükümdardı, fakat iyi bir devlet adamı değildi. Şif olduğu için cuma ve bayram hutbelerinde Hz. Ali'nin vasi olarak zikredilmesini istedi. Bu Sün-niler arasında büyük tepkilere yol açtı. Bunun üzerine Sünnî âlimleri toplayarak Hz. Ali'nin bizzat Hz. Peygamber tarafından halife tayin edildiğine dair rivayetleri okuyup onları ikna etmeye uğraştı. Fakat halkın tepkisinin giderek arttığını ve oğlu Azîmüşşan'ın da onlarla birlikte hareket ettiğini görünce bu kararından vazgeçti.

Bahadır Şah ilme meraklı bir hükümdardı. Gâziddin ve Han Fîrûz Ceng medreseleri onun zamanında kurulmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhay el-Hasenî, *Nûzhetü'l-havââtir*, VI, 103-104; Bayur, *Hindistan Tarihi*, II, 326-328; Ahmed Mahmûd es-Sâdâtî, *Târîhu'l-müslimîn fi şibhi'l-kârretî'l-Hindiyye ve haðâretühüm*, Kahire 1957, II, 178, 202-205; S. M. İkrâm, *Muslim Civilization in India*, New York 1969, s. 195-197, 242-243, 254-255; Jadunath Sarkar, *A Short History of Aurangzib*, New Delhi 1979, s. 171, 181-182, 184-185, 220, 228, 232, 249-253; Bosworth, *İslâm Devletleri Tarihi*, s. 260, 264; Abdülmün'im en-Nemr, *Târîhu'l-İslâm fi'l-Hind*, Beyrut 1981, s. 368-375; Mujeeb Ashraf, *Muslim Attitudes towards British Rule and Western Culture in India*, Delhi 1982, s. 250; Ashvini Agrawal, *Studies in Mughal History*, Delhi 1983, s. 20, 22, 97, 192-194; Mehmet Saray, *Türkistan Türkleri, Rus ve Çin İdaresinde Yaşayan Türklerin Millî Mücadele Tarihleri*, İstanbul 1984, s. 80; Erdoğan Mercil, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1985, s. 353; Saqi Must'ad Khan, *Maâsir-i Âlamgiri* (trc. Jadunath Sarkar), New Delhi 1986, s. 37, 40, 94, 96, 105, 117, 123, 125, 145, 164, 179, 206-207, 224, 233, 240, 255, 319-320; *History of India*, IX, 175-177; Enver Konukçu, "Baburlular", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, İstanbul 1989, IX, 509; William Irvine, "Bahadır Şah I", *İA*, II, 219-220; T. G. P. Spear, "Bahâdur Shâh I", *EI*² (İng.), I, 913-914.

